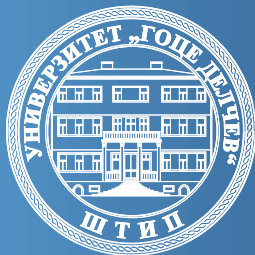
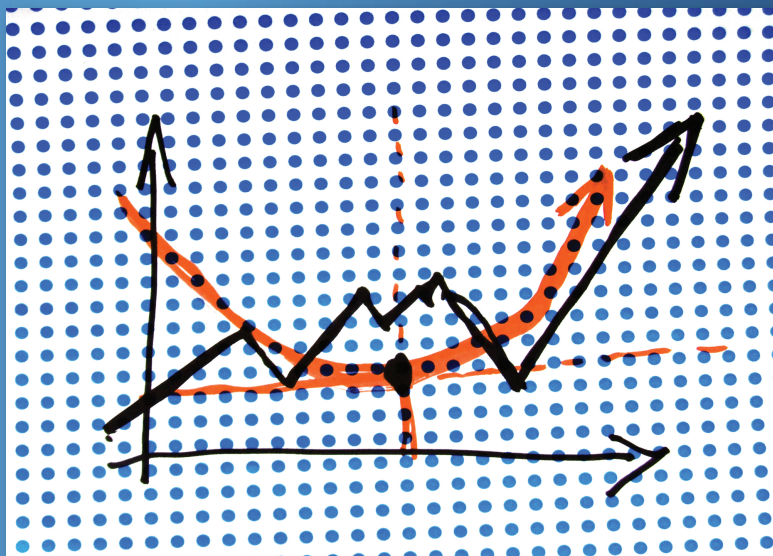

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-76-28

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2015 YEARBOOK

ГОДИНА 9

VOLUME 9

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015**

YEARBOOK

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф.д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц.д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц.д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска Danica Gavrilovska-Atanasovska
(македонски јазик) (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров Slave Dimitrov
Благој Михов Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Goce Delcev University
Економски факултет Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија 2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, доц.д-р Весна Георгиева Свргинов	
ВЛИЈАНИЕ НА НЕМАТЕРИЈАЛНИТЕ СРЕДСТВА ВРЗ ПАЗАРНАТА ВРЕДНОСТ НА КОМПАНИИТЕ	7
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Ивана Ивановска Рунтева	
ФИНАНСИСКАТА РАЦИО АНАЛИЗА – ОСНОВА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ.....	19
Доц.д-р Илија Груевски, доц.д-р Стеван Габер	
ПРИРОДАТА И ЕФЕКТИТЕ НА ДАНОЧНАТА ИНЦИДЕНЦА (СО ПОСЕБНА АНАЛИЗА НА НЕКОИ ОДБРАНИ ЗЕМЈИ)	27
Доц.д-р Јанка Димитрова, доц.д-р Благица Јованова	
КВАЛИТЕТНОТО УПРАВУВАЊЕ СО ЗАЛИХИТЕ ПРЕДУСЛОВ ЗА БРЗА И ЕФИКАСНА РЕВИЗИЈА	49
Доц.д-р Дарко Лазаров, доц.д-р Митко Кочовски	
ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА НА ДИРЕКТНИТЕ ЕФЕКТИ НА ИНДУСТРИЈТА ЗА ОСНОВНИ МЕТАЛИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕКОНОМИЈА.....	63
Доц.д-р Стеван Габер, доц.д-р Илија Груевски	
ФИНАНСИСКАТА КРИЗА ВО БРАЗИЛ И АРГЕНТИНА	87
Доц.д-р Емилија Митева-Кацарски, м-р Костадинка Чабулева	
УЛОГАТА НА ЗЕМЈИТЕ ВО РАЗВОЈ ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	101
Доц.д-р Благица Колева, проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска	
ЗНАЧЕЊЕТО НА СТРАТЕШКОТО МЕНАџЕРСКО СМЕТКОВОДСТВО КАКО ПОЗИТИВЕН ИНДИКАТОР ВО СОВРЕМЕНОТО БИЗНИС ОПКРУЖУВАЊЕ	111
Доц.д-р Јанка Димитрова, Драгица Мицовска Шукриева	
РЕВИЗОРСКАТА ПРОФЕСИЈА ВО МАКЕДОНИЈА И ВО СВЕТОТ	123
Татјана Теохарева- Монева, проф.д-р Ристо Фотов	
ЖЕНИ ПРЕТПРИЕМАЧИ- ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНОСТИ.....	133

Деспина Бојчева, проф.д-р Трајко Мицески ПЛАНИРАЊЕТО КАКО ПОЧЕТНА ФАЗА ЗА ФОРМУЛИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈА НА ОРГАНИЗАЦИОНИТЕ СУБЈЕКТИ (со посебен осврт на текстилната дејност) “	145
Бобан Трајковски, проф.д-р Ристе Темјановски ЛОГИСТИЧКИ ИНФОРМАЦИОНЕН СИСТЕМ И ЗНАЧЕЊЕТО ЗА СОВРЕМЕНИОТ БИЗНИС: ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ОРГАНИЗАЦИОНА ПОСТАВЕНОСТ НА ЛОГИСТИКАТА КАЈ КБР СЕРВИСИ	155
Наташа Никовска, проф.д-р Трајко Мицески ОРГАНИЗАЦИСКАТА СТРАТЕГИЈА ВОДИЧ ЗА СОЗДАВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА КОНКУРЕНТСКА ПРЕДНОСТ НА ПАЗАРОТ	171
Роберт Трајковски, проф.д-р Трајко Мицески СЕЛЕКЦИЈА НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ СО ФОКУС НА ДРЖАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА	183
Татјана Макаренкова, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА ЛИДЕРСТВОТО ВРЗ ИЗВРШУВАЊЕТО НА СТРАТЕГИЈАТА НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО	195
Сашо Арсовски, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА РАКОВОДИТЕЛИТЕ ВРЗ ОРГАНИЗАЦИСКОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ, СО ОСВРТ НА МВР	205
Марина Панева, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА ТЕХНОЛОГИЈАТА И ИНОВАЦИИТЕ ВРЗ КРЕИРАЊЕТО НА МЕНАЏМЕНТ СТРАТЕГИЈА НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО	215
Давид Тоневски УЛОГАТА НА ЗАДОЛЖНИЦАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА КАКО ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТ	227
Маја Лешева ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЕЛЕКТРОНСКОТО БАНКАРСТВО, НЕГОВИТЕ ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР ВО Р.М.	237

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Од почетоците на овој факултет како високообразовна и научноистражувачка институција се иницира и потоа брзо се разви силен елан и ентузијазам, како во наставно-едукативните процеси, така и во научноистражувачките активности. Големата желба да се твори како придонес во унапредување на високообразовните и истражувачките процеси во Република Македонија беше преточена во тековни активности на едукација и забележување на добиените сознанија и размислувања во пишани текстови на разновидни трудови. Се разбира, сето ова е во согласност со глобализацијата и евроинтеграцијата и нивните процеси на постојана примена на усвоените светски европски приоди и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Во тој поглед, ова е осмото издание на Годишниот зборник на Економски факултет. Зборникот на виделина ги изнесува дел од научноистражувачките остварувања кои се зацртани со целите на Економскиот факултет, а тие се истражувањата на научно-стручни кадри од наставниот, соработничкиот и студенскиот профил, од областа на деловната и меѓународна економија, здравствен менаџмент, менаџментот и претприемништвото, финансиски менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија, и маркетингот на прв циклус студии, како и економијата на Европска унија, здравствениот менаџмент, МБА-менаџментот, банкарството и финансиите и финансиското известување на втор циклус студии, дополнително и студиска програма на трет циклус студии - Деловна економија.

На тој начин, Економскиот факултет придонесува во промовирање на научноистражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот. Особено радува фактот што во овој број, покрај наставничкиот кадар, со свои трудови се пројавуваат нашите млади научноистражувачки кадри, постдипломци и докторанди.

Со објавувањето на трудовите во овој Зборник, односно со неговото презентирање пред научната, стручна и поширока јавност, со право очекуваме дека ќе се пополни една значајна празнина во домашната економска литература.

УДК: 336.201.3(100-775)
336.76:336.201.3(100-775)
331.5:336.201.3(100-775)

Стручен труд

ПРИРОДАТА И ЕФЕКТИТЕ НА ДАНОЧНАТА ИНЦИДЕНЦА (СО ПОСЕБНА АНАЛИЗА НА НЕКОИ ОДБРАНИ ЗЕМЈИ)

Илија Груевски¹
Стеван Габер²

Краток извадок

Во светот на економијата, економските промени не предизвикуваат само поединечни ефекти туку цела серија ефекти. Притоа, само првичниот примарен ефект е очигледен затоа што се манифестира симултано заедно со неговата причина. Задачата на економистите не е само да ги набљудуваат видливите првични ефекти, туку и да ги предвидат секундарните. Даночната инциденца претставува појава која се состои од одредени секундарни ефекти предизвикани од однесувањето, односно реакцијата на економските субјекти на плаќањето на даноци. Затоа, целта на овој труд е да се опишат, идентификуваат и објаснат дистрибутивните ефекти на даночната инциденца, како и факторите од кои тие зависат. Проучувањето на овој феномен се иницира повторно како резултат на потребата за постигнување на поголема транспарентност на даночниот товар во рамки на современите даночни системи. Во таа насока, во продолжение е направен и увид на состојбата со даночната инциденца во некои одбрани земји од групата на ОЕЦД, преку анализа на коефициентот на даночното премостување на сегментите на пазарот на труд и на пазарот на капитал.

Клучни зборови: *даночни системи, даночна реформа, даночна инциденца, даночна конкурентност, даночна транспарентност, коефициент на даночно премостување.*

1) Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип ilija.gruevski@ugd.edu.mk

2) Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип stevan.gaber@ugd.edu.mk

NATURE AND EFFECTS OF TAX INCIDENCE (WITH SPECIAL ANALYSIS OF SOME SELECTED COUNTRIES)

Ilija, Gruevski³
Stevan, Gaber⁴

Abstract

In the world of economy, economic changes don't produce just simple individual effects, but rather complicated series of effects. In the casual relationship, only the primary effect is directly observable because it is usually manifested simultaneously with the obvious cause. The task of the economists is not to just passively observe the visible primal effect, but also to predict the secondary effect as well. Tax incidence is a term used to describe the possible secondary effects and the reaction of the economic agents that arise from taxation. Therefore, the purpose of this article is to describe, identify and explain the distributional effects of the tax incidence and the determinants that produce them. The interest for studying of this economic phenomenon has been initiated again as a result of the need for greater transparency of the burden within the contemporary tax systems. In addition, the effects of tax incidence have been evaluated for some of the OECD countries adequately, through the separate analysis of the tax wedge coefficient on labor and capital market.

Keywords: *tax systems, tax reform, tax incidence, tax competition, tax transparency, tax wedge.*

Вовед

Како што е познато, во текот на последните 30-тина години дојде до одредени промени во фискалните политики на развиените земји, кои се проширија и кон останатите земји, така што добија поголеми реформски димензии. *Даночната реформа претставува динамичен процес на постојано усовршување на структурата на даночните системи во насока на целите на економската или поконкретно даночната политика.*⁵

3) Economic faculty, Goce Delcev University, Stip, Macedonia ilija.gruevski@ugd.edu.mk

4) Economic faculty, Goce Delcev University, Stip, Macedonia stevan.gaber@ugd.edu.mk

5) Една од најпознатите реформи во даночната сфера е онаа од осумдесеттите години, на американскиот претседател Роналд Реган, која почнувајќи од САД, па проширувајќи

Секоја даночна реформа во себе може да содржи неколку заеднички суштински елементи, и тоа: каква била состојбата на економијата пред преземањето на реформата (*историски елемент*), кои се притисоците или причините за даночната реформа, односно што треба да се постигне со реформата на даночниот систем (*причини или цели на реформата*), каков е текот или процесот на промените од реформата (*карактеристики на реформата*) и можеби најважното прашање – кои се резултатите од спроведената даночна реформа (*успешност на реформата*).

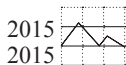
Современите причини за даночните реформи се многубројни: од економски или реални, како што се кризите во 80-тите години и последнава финансиска криза, до теоретско-идеолошки, како, на пример, промената на перцепцијата за улогата и значењето на фискалната политика. Сепак, според литературата, главните интенции кои ги промовираа даночните реформи ширум светот се однесуваа главно на: 1. подобрувањето на економската ефикасност на домашната економија и намалувањето на даночната дисторзија на даночниот систем; 2. унапредувањето на даночната конкурентност и меѓународната ефикасност на капиталот; 3. зголемувањето на ефикасноста и едноставноста на даночните системи; 4. подобрувањето на еднаквоста и праведноста на даночните системи. Но, покрај спомнативе „стандардни“ двигатели на реформските процеси во даночната сфера, во последно време сè почесто се вбројува и потребата од транспарентност на даночниот товар, односно неопходноста од намалување на даночната инциденца.

Суштината на даночната инциденца

Во светот на економијата, економските промени не предизвикуваат само поединечни ефекти туку цела серија ефекти. Притоа, само првичниот примарен ефект е очигледен затоа што се манифестира симултано заедно со неговата причина. Секундарните ефекти не можат да се забележат со голо око, тие најчесто се предвидуваат. Задачата на добрите економисти не е само да ги набљудуваат видливите првични ефекти, туку и да ги предвидат секундарните.

Даночната инциденца претставува појава која се состои од одредени секундарни ефекти предизвикани од однесувањето, односно реакцијата на економските субјекти на плаќањето на даноци. *Суштината на даночната инциденца се состои во одговорот на прашањето: кој навистина ги*

се во другите земји, добива интернационална димензија. Впрочем, современите реформи ја наследиле оваа карактеристика и вообичаена практика е успешните реформи да се пренесуваат како светско искуство.

плаќа даноците, односно кој го сноси даночниот товар?⁶ На ова навидум едноставно прашање наивниот читател би одговорил дека носителот на даночниот товар е номиналниот носител на обврската за плаќање на данок. Но, постојат многу примери кои укажуваат дека даночниот товар може да се префрли или пренесе (spillover) врз друг субјект, иако тој не претставува законски даночен обврзник. На пример, на персоналниот данок на доход тоа би бил работодавачот, односно фирмата која ги врши пресметките за плати. Меѓутоа, одговорот на прашањето е доста покомплициран затоа што во себе инкорпорира доста сложени односи на интеракции и однесување на основните економски агенти. *Теоријата на даночната инцидентца, всушност, се занимава со комплексното прашање на постигнување на економска рамнотежа во услови на менување на даночните стапки.*⁷ За да се откријат ефектите од промената на даноците мора да се анализираат релативните промени на цените на факторите на производство, како и да се споредат функциите на корисност на различните субјекти.

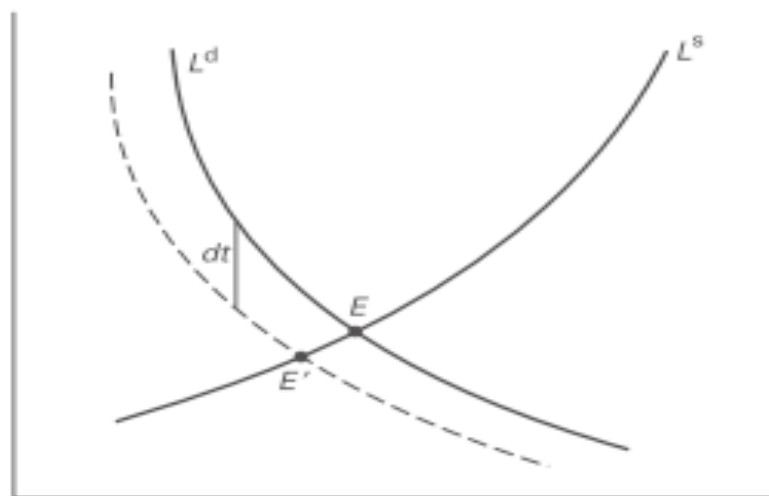
Последните даночни реформи го инкорпорираа принципот на даночната инцидентца како составен дел на конкретните даночни политики. *Имено, во повеќето земји постои интенција за конструирање на современи даночни системи во чии рамки даночната инцидентца би била јасна со цел даночниот обврзник да знае кој фактички го плаќа данокот.* Ваквите трендови ја воскреснаа теоријата на даночна инцидентца во парцијален и општ еквилибриум на Харбергер (Harberger, 1968), која се занимава токму со оваа проблематика.

Синтетизирано, без да се навлегува во подетални теоретски обопштувања, може да се каже дека ефектите од даночната инцидентца може да се јават на *пазарот на работна сила, на пазарот на капитал, на пазарот на стоки и услуги и на меѓународниот пазар на капитал.* Како наједноставен пример за даночна инцидентца може да се земе примерот со *парцијалниот пазар на работна сила.* Ако се претпостави дека на парцијалниот пазар на работна сила постојат висококвалификувани работници, каде што интеракцијата на понуда и побарувачка би требало на долг рок да го исчисти пазарот во состојба на рамнотежа, тогаш оданочувањето на доходот на работната сила (платите) неминовно ќе ја наруши ваквата состојба. Илустративно, овој ефект може да се види од следниов графикон:

6) Кој го плаќа даночниот товар? Привичниот одговор гласи дека тоа е лицето кое, всушност, го потпишува чекот, цитирано според Бернард Салани, алудирајќи на т.н. „Flypaper Theory of Incidence“, според која даноците остануваат таму од каде што и доаѓаат.

7) Salanie B.: „The economics of taxation“, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, 2000, стр. 16.

Нето плата W

Вкупна вработеност L

Графикон 1. Даночна инциденца на пазарот на квалификувана пазарна сила

Figure 1. Tax incidence on the market for qualified labor

Од графиконот јасно се гледа дека доколку не постои оданочување, еквибриумот на пазарот на работна сила се формира во точката E , каде што се сечат понудата и побарувачката на квалификувана работна сила. Ако се воведо данок на доход кој го остваруваат работниците (dt), под претпоставка нето-платата на работникот (w) да остане непроменета, работодавачот ќе мора да пресмета бруто плата во износ $w(1 + dt)$. Ова ќе предизвика зголемување на трошоците за работна сила и опаѓање на нејзината побарувачка, од точката E во точката E' . Како резултат на поскапувањето на факторот работна сила доаѓа и до намалување на просечната нето-плата w . Според тоа, иако примарно товарот од данокот на доход паѓа на страната на работодавачот (намалување на побарувачката на работна сила), ефектот од даночната инциденца секундарно се пренесува и на страната на работникот (намалување на просечната нето – плата, односно на понудата на работна сила).

Едноставниот пример ја илустрира суштината на даночната инциденца дека таа, всушност, доведува до нарушување (дисторзија)

на економските активности и до намалување на вкупната ефикасност во економијата. Меѓутоа, како што наложуваат поновите фискални критериуми, потребно е современите даночни системи да бидат транспарентни и јасно да укажуваат на носителот на даночниот товар. Се поставува прашањето за тоа кој од различните агенти претежно го сноси бремето на даночните стапки. Прашањето е комплицирано и едноставен одговор не може едногласно да се даде, но економската теорија во основа може да понуди одговор барем за факторите од кои зависат секундарните ефекти што ги креира инцидентата.

Фактори на даночната инцидентца

Најпрвин, во услови на парцијален пазар на факторите на производство, како што беше примерот со пазарот на работна сила, дали даночниот товар во поголема мера ќе падне врз работниците или работодавачите, ќе зависи пред сè од *степенот на еластичност на кривите на понудата и побарувачката на работната сила*. Притоа: 1. колку е поголем степенот на еластичност на двете криви, толку е поголем и ударот на даноците и врз понудата и врз побарувачката на работна сила, односно врз вкупната вработеност; 2. доколку степенот на еластичност на побарувачката на работна сила е поголем, поголем дел од даночниот товар го сносат работниците (поголемо намалување на понудата на работна сила) и ако степенот на еластичност на побарувачката на работна сила е помал, тогаш даночниот товар паѓа на товар на работодавачите (поголемо намалување на побарувачката на работна сила).⁸

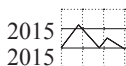
Меѓутоа, претпоставките кои се однесуваат на парцијалните пазари на факторите на производство се доста симплифицирани и не кореспондираат со условите во реалноста. Ефектот од даноците се рефлектира врз релативните цени на факторите на производство, но и врз општото ниво на цените што во повратна спрега преку производствената и продажната цена влијае врз понудата и побарувачката на трудот. Исто така, не се зема предвид и можноста за замена или супституција на трудот со капитал и обратно. За таа цел, теоријата на даночна инцидентца на Харбергер во услови на општ еквилибриум ги анализира ефектите од даноците воведувајќи дел од ваквите претпоставки во замислена економија која произведува два аутпута X и Y со два фактори на производство: труд L и капитал K. Не навлегувајќи детално во анализата, генерално, можат да се наведат следните заклучоци во врска со даночната инцидентца:

8) Salanie B.: “The economics of taxation”, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, 2000, стр. 18.

1. Прво, во состојбата на рамнотежа и двата фактора во кој било сектор имаат *идентична барана стапка на принос по оданочување*. Тоа значи дека ако се зголеми данокот на доход од капитал во секторот X, тогаш бараната стапка на капиталот по оданочување ќе се намали, но не само во секторот X туку на ниво на цела економија. Ова е поради *претпоставката за перфектна мобилност на капиталот помеѓу секторите*. Имено, бидејќи инвеститорите би го повлекле капиталот од секторот X и би го вложиле во Y, сето тоа би довело до изедначување на бараните стапки на принос и во двата сектори. *Значи, во перфектно мобилна економија, оданочувањето на факторите на производство врши подеднакво редуцирање на соодветните стапки на принос*.
2. Второ, не постои разлика во системот на оданочување: *оданочувањето на инпутите или факторите на производство во кој било сектор е сосема еквивалентно на оданочувањето на аутпутите или крајните производи во двата сектори*. Ова значи дека пропорционалните стапки на данок на доход на двата фактори од, на пример 10%, генерираат исти приходи како и униформните стапки на ДДВ на двата производа на секторите од 10%.
3. Оданочувањето креира два ефекта: *едниот дејствува преку релативната побарувачка на аутпутите и се нарекува ефект на волумен (или ефект на доход), а другиот преку релативната побарувачка на факторите на производство кој е познат под називот ефект на супституција*. Првиот ефект во основа зависи од еластичноста на побарувачката за аутпутите, а вториот од еластичноста на побарувачката на факторите на производството (степенот на интензивност на капиталот и трудот).
4. *Ако степенот на интензивност (степенот на релативна расположливост) на капиталот и трудот се идентични, во тој случај зголемувањето на даночниот товар е еднакво распоредено помеѓу двата фактори на производството (помеѓу капиталот и трудот)*. Во овој случај даноците се неутрални, а даночната инциденца не е присутна. Доколку секторите во економијата се *трудоинтензивни* (како што е, на пример, текстилната индустрија), зголемувањето на степенот на оданочување паѓа на товар на трудот, односно го поднесуваат работниците. И обратно, ако секторите во стопанството се *капиталноинтензивни* (на пример, автомобилска индустрија), даночниот товар го сноси капиталот, односно работодавецот.⁹

9) Види пошироко: Salanie B.: “The economics of taxation”, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, 2000, стр. 23-32.

5. Претходново се однесува за затворена економија. Ако се тргнат ваквите претпоставки, т.е. ако се замисли мала отворена економија која нема влијание врз формирањето на светските цени на факторите на производство и ако капиталот е перфектно мобилен, во тој случај зголемувањето на даночната стапка во таа земја ја намалува бараната стапка на принос на капиталот по оданочување. Како резултат на тоа, капиталот се сели од домашната економија во други светски дестинации трагајќи по поголема стапка на принос. Во конкретниов случај, *ефектот на даночната инциденца е на страната на трудот*, со оглед на фактот што капиталот е мобилен и може да се трансферира. Меѓутоа, и покрај глобализацијата, меѓународните пазари на капитал сè уште не се доволно интегрирани што го релативизира до одреден степен значењето на претходнава констатација.

*Според тоа, даночната инциденца може да има разни дистрибутивни консеквенци.*¹⁰ Дали капиталот, потрошувачката или трудот во најголем обем ќе го носат даночниот товар ќе зависи од степенот на еластичност на побарувачката, од степенот на супституција, степенот на релативна расположливост на факторите на производството и степенот на мобилност на капиталот и трудот во меѓународни рамки.

Методи за утврдување на даночната инциденца

Напомена дека ефектите од даночната инциденца може да се јават во услови на парцијален и општ¹¹ еквилибриум, и тоа: на *пазарот на работна сила, на пазарот на капитал, на пазарот на стоки и услуги и на меѓународниот пазар на капитал*, но како најрелевантни за нашата анализа се сметаат ефектите кои се манифестираат на првите два пазарни сегменти. Суштината на даночната инциденца на пазарот на работна сила се огледа во ефектот што го имаат даноците (персоналниот данок на доход и придонесите за социјално осигурување) врз понудата и побарувачката на работна сила. Така, ако даночното оптоварување во поголем дел го снесат работодавачите, тогаш побарувачката на работна сила би била помала од понудата на работна сила и обратно, ако ефективниот даночен товар во поголема мера го снесат работниците, тогаш понудата би била помала од побарувачката на работна сила. Од оваа констатација следи заклучокот

10) OECD: “Fundamental corporate tax reform”, A tax policy studies, 2007, стр. 72

11) За теоријата на даночна инциденца во општ еквилибриум на Харбергер, како и за ефектите и факторите од кои таа зависи, види: Salanie B.: „The economics of taxation“, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, 2000, стр. 23-32 и OECD: „Fundamental corporate tax reform“, A tax policy studies, 2007, стр. 72.

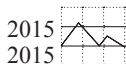
дека, всушност, даночната инциденца, која се однесува на дисторзивните нарушувања на понудата и побарувачката на работна сила може да се поистовети со ефектот на „даночниот клин“, односно ефектот на даночното премостување (tax wedge). Даночното премостување или даночниот товар на трудот, едноставно може да се сфати како разлика помеѓу *трошоците за бруто-плата кои ги сноси работодавачот* (реална плата пред оданочување) и *расположливата нето-плата за потрошувачката на работникот* (реална плата по оданочување).¹² Имено, на пазарот на работна сила директното и индиректното оданочување овозможува да се премости даночниот товар, а со тоа и реалниот трошок помеѓу реалната плата како производствен трошок на работодавачите (real production wage) и реалната потрошувачка плата на работниците (real consumption wage). Реалната плата на работодавачите ги сочинува реалните трошоци на работната сила (LC – labour costs) како производствен фактор и таа е еднаква на платата исплатена од страна на работодавачот, плус даноците и придонесите по основа на плати. Реалната потрошувачка плата (CW – consumption wage), пак, е еднаква на трошокот на работната сила (LC), намалена за износот на директните и индиректните даноци, и таа е еквивалентна на расположливиот доход на работникот кој останал по оданочувањето. Според тоа, индексот на даночното премостување (или даночниот товар) на работната сила може да се пресмета како однос помеѓу разликата на трошоците на работната сила и потрошувачката плата и трошоците на работната сила:¹³

$$\text{Wedge}_{(L)} = (LC - CW) / LC;$$

Аналогно, даночната инциденца на пазарот на капитал го дава ефектот од оданочувањето (корпоративниот данок и персоналниот данок) врз побарувачката и понудата на капитал. Побарувачката на капитал е претставена од страна на фирмите и компаниите, додека понудата на капитал од страна на штедачите. Доколку вишокот на даночниот товар го снесат главно компаниите, по правило, треба да дојде до намалување на побарувачката на капитал, а со тоа и до контракција на процесот на инвестирање и акумулација на капиталот во економијата. Од друга страна, пак, вишокот на даночното оптоварување кое го снесат штедачите би требало да ја редуира стапката на поврат на заштедите, но и обемот

12) Види: McKee M.J., Visser J.J.C., Saunders P.G.: „Marginal tax rates on the use of labour and capital in OECD countries“, An OECD tax policy study, 2002.

13) Leibfritz W., Thornton J., Bibbie A.: „Taxation and economic performance “An OECD Studies, 1997, стр.34.

на штедење (или понудата на капитал). Слично, ефектот на „даночниот клин“ на пазарот на капитал е претставен преку индикаторот на даночното премостување на капиталот, кој е идентичен на *разликата помеѓу стапката на принос пред оданочување што ги остваруваат компаниите на своите инвестиции (p) и стапката на принос на заштедите со кои се финансираат инвестициите (s)*:¹⁴

$$\text{Wedge}_{(K)} = (p - s) / p;$$

Сепак, треба да се има предвид дека и кај двата пазарни сегмента, даноците немаат секогаш пресудно влијание врз состојбата со понудата и побарувачката на труд и капитал, и во крајна линија тие се детерминирани од степенот на еластичност на нивните криви.

Анализа на даночната инциденца на некои побитни земји

Со цел подобро да се сфати значењето и ефектот на даночната инциденца, но и со цел да се илустрира начинот на интерпретација на нејзините показатели, во продолжение следи анализата на даночната инциденца на некои одбрани земји од групата на ОЕЦД и тоа: САД, Германија, Обединетото Кралство, Словенија, Хрватска и Македонија. Притоа, за секоја земја во зависност од расположливите податоци одделно ќе се анализира ефектот на даночниот товар на пазарот на работна сила и на пазарот на капитал.

Соединети Американски Држави

Даночната инциденца на пазарот на труд.

И покрај тоа што обврските врз основа на персоналниот данок на доход и социјалните придонеси подеднакво ги плаќаат и работниците и работодавачите, во САД е регистриран позитивен даночен товар на просечната плата на индивидуалниот работник. Тоа го потврдува коефициентот на даночното премостување пресметан на просечната плата на индивидуалниот работник, кој во САД во 2006 година изнесувал 29,9%, со што од набљудуваните 30 земји на ОЕЦД, САД се позиционираат на 22-то место, гледано според големината на даночниот товар на индивидуалната просечна плата (на прво место со убедливо најголем коефициент од 55,5% е Белгија, а на последно место со убедливо најмал коефициент од 15% е Мексико). Ова значи дека САД припаѓаат на групата земји со пониско просечно зафаќање на просечната бруто-плата од оваа

14) Види: Груевски И.: „Даночните стимулации како инструмент на фискалната политика“, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, 2014.

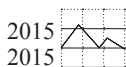

групација, кое изнесува 37,7%. Слична констатација може да се направи и за одделните категории на доход. Така, на доходот во категоријата од 33 до 67% од просечната плата, износот на даночното зафаќање изнесува 25,4%, на доходот во категоријата од 67-100%, тоа изнесува 28,9%, на доходот во износ од 100 до 150% има висина од 32,4% и на доходот од последната категорија која опфаќа 150-200% од просечната бруто-плата, интензитетот на даночното оптоварување изнесува 35,6%. Прикажаните податоци покажуваат дека во 2006 година системот на персоналниот данок на доход на САД ја обезбедува потребната прогресивност која е неопходна за задоволување на принципот на даночната праведност. Меѓутоа, анализата на еволуцијата на коефициентот на даночното премостување укажува на нешто сосема спротивно. Имено, и покрај тоа што коефициентот на даночното зафаќање на просечната плата во периодот од 2000 до 2006 година се намалил за 0,5%, дистрибуцијата на намалувањата на вишокот на даночниот товар по одделните категории на доход во последователниот период е извршена неправедно. Податоците укажуваат дека поголемо редуцирање на даночниот товар е направено кај категориите со повисок износ на доход (намалување од 0,9% и 1,6% соодветно за двете највисоки категории на доход), додека намалување во помал обем е регистрирано кај најниските категории на доход, и тоа во износ кој е еднаков на просекот од 0,5%. Последните факти се доказ дека вишокот на даночното оптоварување во САД започнува да се префрла од побогатите кон посиромашните индивидуални лица, што, секако, претставува тренд на оддалечување од општоприфатливите принципи на даночната политика.¹⁵

Даночната инциденца на пазарот на капитал.

Недостатокот на податоци во врска со даночното премостување или, поточно, ефектот на „даночниот клин“ на пазарот на капитал во САД ќе го компензираме преку анализа на ефективните даночни стапки на компаниите за инвестирање во опрема и градежни објекти. Како што е познато, методологијата на маргиналните ефективни стапки во себе го инкорпорира коефициентот на даночното премостување, кој е клучен показател за ефектот на даночната инциденца. Ако ефективните стапки имаат негативна вредност, таа произлегува од негативната вредност на даночното преместување и индицира на фактот дека вишокот на даночното оптоварување го сносат штедачите, и обратно. Конкретно,

15) Деталните податоци се земени од: „Taxing Wages 2006-2007 - Special feature: Tax reforms and tax burdens“, OECD Tax studies, 2007, како и од линкот: <http://dx.doi.org/10.1787/187510126687>.

ефективната стапка на компаниите од САД при инвестирање во опрема со сопствен капитал изнесувала 24% во 2005 година, додека при инвестирање преку емисија на заем (задолжување), таа изнесувала -46%. Позитивниот предзнак на коефициентот значи дека во првиот случај вишокот на даночното оптоварување го сносит сопствениците на компаниите, додека, пак, негативниот предзнак во вториот случај може да се протолкува дека, всушност, штедачите се оние кои во поголем обем го поднесуваат даночниот товар. Трендот на коефициентот на даночното зафаќање за инвестиција во опрема финансирана со долг покажува дека со текот на годините се случувало постепено преместување, односно намалување на вишокот на даночниот товар на штедачите (-94% во 1980 и -46% во 2005). За разлика од инвестирањето во опрема, при инвестирање во градежни објекти, вишокот на даночниот товар во целина го сноси капиталот или, поточно, сопствениците на капиталот (ефективна стапка од 43% во 1979 г. и 41% во 2005 г.). Ако резимираме во врска со инциденцата на пазарот на капитал во САД може да се заклучи дека вишокот на даночниот товар претежно паѓа врз американските компании.¹⁶

Германија

Даночната инциденца на пазарот на труд.

Анализата на даночната инциденца на пазарот на труд во Германија покажува дека постои висок и позитивен даночен товар на платата на индивидуалниот работник, без разлика што и таму давачките врз основа на персоналниот данок на доход и социјалните придонеси ги плаќаат двете странки на работниот однос. Доказ за тоа е коефициентот на даночното преместување пресметан на просечната плата на индивидуалниот работник, кој во Германија во 2006 година изнесувал 53,2%, со што во групацијата на ОЕЦД таа се позиционира на високото второ место, веднаш зад Белгија, гледано според големината на даночниот товар на индивидуалната просечна плата. Тоа значи дека Германија припаѓа на групата земји со натпросечно зафаќање на просечната бруто-плата. Ист заклучок може да се направи и за одделните категории на доход. Така, на доходот во категоријата од 33 до 67% од просечната плата, износот на даночното зафаќање изнесува 44,0%, на доходот во категоријата од 67 до 100%, тоа изнесува 50,9%, на доходот во износ од 100 до 150%, има висина од 54,2%, и на доходот од последната категорија која опфаќа 150-200% од просечната бруто-плата, интензитетот на даночното оптоварување изнесува 54,0%. Овие податоци даваат индикации дека даночните стапки на персоналниот данок на доход во Германија, гледано во целина, биле

16) The Institute of Fiscal Studies.

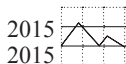
прогресивни во конкретната 2006 година. Сепак, временската анализа покажува дека и покрај тоа што коефициентот на даночното зафаќање на просечната плата во периодот од 2000 до 2006 година се намалил за 0,8%, распределбата на намалувањата на вишокот на даночниот товар по одделните категории на доход и во случајот со Германија не е извршена праведно. Податоците укажуваат дека зголемување на даночниот товар е регистрирано само кај најниската категорија на доход (од 0,3%), додека кај останатите категории е евидентирано намалување, кое е најголемо кај повисоките категории на доход (намалување од 0,6% за втората, 1,4% за третата и дури 2,0% за четвртата категорија на доход!). Ова значи дека вишокот на даночното оптоварување се преместува од имотните кон помалку имотните даночни обврзници, што, во крајна мера, резултира и со редуцирање на степенот на прогресивност на даночната структура на персоналниот данок на доход од 7,0% во 2000, на 5,1% во 2006 г.¹⁷

Даночната инциденца на пазарот на капитал.

Спомнавме дека оценката во врска со даночното премостување или, поточно, ефектот на даночната инциденца на пазарот на капитал ќе ја извршиме индиректно преку анализа на ефективните даночни стапки. Од расположливите податоци за ефективните даночни стапки на компаниите во Германија се достапни токму оние кои се најбитни од аспект на проценката на вкупната состојба на даночната инциденца на пазарот на капитал, а тоа се ефективните стапки на вкупните инвестиции. Веднаш може да се оцени дека во Германија вишокот на даночното оптоварување го сносат германските корпорации и компании. Имено, ефективната даночна стапка на вкупните инвестиции во Германија во 2005 година е измерена во висина од 30,0%, која од претставените земји повторно се рангира на високото второ место според висината на даночниот товар, веднаш зад прворангираната Франција, која има ефективна стапка од 34,7%. Високата и позитивна стапка на претставениот коефициент јасно укажува дека даночната инциденца на пазарот на капитал во Германија паѓа на страната на сопствениците на компаниите, резултирајќи со позитивно оданочување на економскиот профит.¹⁸

17) Деталните податоци се земени од: „Taxing Wages 2006-2006 - Special feature: Tax reforms and tax burdens“, OECD Tax studies, 2007, како и од линкот: <http://dx.doi.org/10.1787/187510126687>.

18) Види: табела 2 од прилогот на трудот.

Обединетото Кралство

Даночната инциденца на пазарот на труд.

За Обединетото Кралство, исто така, важи констатацијата дека вишокот на даночното оптоварување на пазарот на труд во поголем обем го снесат работниците, без разлика што некои од придонесите за социјално осигурување ги подмируваат работодавачите. Коефициентот на даночното премостување пресметан на просечната плата на индивидуалниот работник во Обединетото Кралство во 2006 година изнесувал 34,0%. Тоа го сместува Обединетото Кралство на почетокот на групата земји со средна висина на даночното зафаќање на просечната бруто-плата, односно на 20-тото место, гледано според висината на коефициентот. Што се однесува до одделните категории на доход, на доходот во категоријата од 33 до 67% од просечната плата износот на даночното зафаќање изнесува 26,9%, на доходот во категоријата од 67 до 100% тоа изнесува 32,6%, на доходот во износ од 100 до 150% има висина од 35,0% и на доходот од последната категорија која опфаќа 150-200% од просечната бруто-плата, интензитетот на даночното оптоварување изнесува 38,3%. Овие податоци укажуваат дека во 2006 година структурата на персоналниот данок на доход во Обединетото Кралство била прогресивна. Меѓутоа, еволуцијата на коефициентот на даночното премостување во периодот од 2000 до 2006 година покажува дека, за разлика од САД и Германија, дошло до зголемување на коефициентот на даночното премостување (или на вкупното даночно зафаќање) на просечната плата за 1,5%. Притоа, дистрибуцијата на порастот на даночниот товар по одделните категории на доход се извршила скоро пропорционално за првите три категории доход, додека четвртата и највисока категорија добила најголемо процентуално зголемување на даночниот товар. Сето тоа резултирало и со позначајно зголемување на степенот на прогресивност на даночната структура на персоналниот данок на доход во Обединетото Кралство од 15,9% на дури 20,8% во истиот временски период. Овие аргументи потврдуваат дека вишокот на даночното оптоварување се премостува кон побогатите граѓани, односно дека даночниот систем во Обединетото Кралство успеал да ја зачува вградената прогресивност на својата структура.¹⁹

Даночната инциденца на пазарот на капитал.

Оценката во врска со ефектот на даночната инциденца на пазарот на капитал во Обединетото Кралство ќе ја извршиме повторно преку

19) Деталните податоци се земени од: „Taxing Wages 2006-2006 - Special feature: Tax reforms and tax burdens“, OECD Tax studies, 2007, како и од линкот: <http://dx.doi.org/10.1787/187510126687>.

анализа на ефективните даночни стапки. Податоците со кои располагаме, а се однесуваат за ефективните даночни стапки на вкупните инвестиции во ОК, покажуваат дека вишокот на даночното оптоварување го снесат британските корпорации и компании. Имено, соодветната стапка на вкупните инвестиции во Обединетото Кралство во 2005 година изнесувала 26,7%, со што се рангира на високото петто место од претставените земји, набљудувано според висината на даночниот товар (повисоки стапки имаат само Франција 34,7%, Германија 30,0%, Малта 28,8% и Шпанија со 29,2%). И во оваа европска земја, високата и позитивна ефективна стапка претставува јасна потврда дека вишокот на даночното оптоварување на пазарот на капитал повеќе ги погодува сопствениците на капиталот, што во крајна мера резултира со позитивно оданочување на профитот на компаниите.²⁰

Словенија

Релевантните податоци кои се на располагање овозможуваат да се направи оценка само за **даночната инциденца на пазарот на капитал**, со оглед на недостатокот на информации во врска со пазарот на работна сила. Имено, висината на даночните стапки, структурата на даночниот систем во содејство со имплементирани мерки во Словенија продуцираат ефект на пренесување на вишокот на даночниот товар врз словенечките корпорации и компании. Така, од податоците се гледа дека ефективната даночна стапка на вкупните инвестиции во Словенија во 2005 година изнесувала 13,2%. Меѓутоа, ако се спореди оваа стапка со законската стапка на корпоративниот данок од 25% може да се заклучи дека преземените даночни мерки успешно го преполовиле ефективниот даночен товар на домашните компании и покрај тоа што постои позитивно оданочување на економскиот профит. Поради тоа, Словенија се рангира во групата на европски земји со релативно низок, но позитивен даночен товар, меѓу кои спаѓаат Кипар, Латвија, Литванија, Полска и Словачка. Може да се резимира дека вишокот на даночното оптоварување на пазарот на капитал во Словенија, во поголем обем го снесат сопствениците на капиталот, што во крајна мера резултира со умерено, но сепак позитивно оданочување на добивката на компаниите.²¹

20) Види: табела 2 од прилогот на трудот.

21) Види: табела 2 од прилогот на трудот

Хрватска

Податоците за ефективниот даночен товар во Хрватска овозможуваат да се направи оценка само за состојбата со **даночната инциденца на пазарот на капитал**, но не и за пазарот на работна сила, исто како во случајот со Словенија. Може да се каже дека во тој поглед Хрватска значително се разликува од сите веќе анализирани земји во овој труд. Имено, структурата на даночниот систем, како и имплементираните мерки во оваа земја произведуваат инциденца која паѓа на страната на штедачите, наместо на страната на компаниите. Така, од податоците се гледа дека ефективната даночна стапка на вкупните инвестиции во Хрватска во 2005 година изнесувала $-9,5\%$, што значи дека вишокот на даночното оптоварување преминува на страната на хрватските штедачи. Ова значи дека во Хрватска даночниот систем ги „субвенционира“ домашните корпорации, креирајќи негативен даночен товар при оданочувањето на економскиот профит. За истакнување е и фактот што од сите претставени земји Хрватска се наметнува како лидер кога е во прашање ниското зафаќање на профитот на компаниите. Инаку, од групата на европските земји, уште само Р. Македонија има негативна ефективна стапка во висина од $-5,4\%$ во 2005 година, за разлика од сите останати земји кои остваруваат позитивни стапки.²²

Македонија

Карактерот на анализата на даночната инциденца за Македонија е сличен како и за претходниве две земји и истата се однесува само на пазарот на капитал, со оглед на недостатокот на релевантни информации за даночното премостување на пазарот на труд. Како што се гледа од приложената табела 2, вкупниот даночен товар на компаниите во 2006 година изнесувал $8,2\%$, што укажува на позитивно зафаќање на економскиот профит кој го остваруваат македонските компании. Но, бидејќи законската стапка на данокот на добивка во 2006 година изнесувала 15% , може да се заклучи дека поволносите што ги нуди домашниот даночен систем значително ја редуцираат (или поточно, ја преполовуваат) ефективната даночна стапка на компаниите на дури $8,2\%$. Со тоа може да се генерализира дека од овој аспект Македонија се позиционира во групата на земји со најниско даночно зафаќање на профитот на компаниите, каде што можат да се сместат уште само Хрватска, Литванија и Кипар, сите со коефициент на ефективниот даночен товар под 10% . Ова укажува на фактот дека вишокот на даночното оптоварување на пазарот на капитал во Македонија, сепак, крајно го поднесуваат сопствениците на капиталот,

22) Види: табела 2 од прилогот на трудот

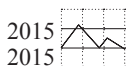

што резултира со ниско, но позитивно оданочување на добивката на компаниите.²³

Заклучок

Теоријата на даночната инциденца се занимава со проучувањето на ефектот од промената на даночните стапки врз економската рамнотежа или еквилибриум. Оваа теорија што ја постави Харбергер (Harberger, 1968), всушност, се занимава со комплексното прашање на постигнување на економска рамнотежа во услови на постоење на даноци и даночен систем и тоа како резултат на менувањето на даночните стапки. Суштината на даночната инциденца се состои во тоа што таа укажува на вистинскиот, крајниот носител на даночниот товар. Иако примарно се смета дека него го претставува законскиот, номиналниот даночен обврзник, сепак постојат многу примери кои укажуваат дека даночниот товар може да се пренесе и врз друг субјект. Инаку, таа претставува појава поврзана со секундарните ефекти кои произлегуваат од однесувањето (реакцијата) на економските субјекти на оданочувањето. Ефектите од даночната инциденца може да се јават на пазарот на работна сила, на пазарот на капитал, на пазарот на стоки и услуги и на меѓународниот пазар на капитал. Даночната инциденца може да продуцира разни дистрибутивни ефекти кои претежно зависат од степенот на еластичност на побарувачката, од степенот на супституција, од степенот на релативната расположливост на факторите на производството, како и од степенот на мобилноста на капиталот и трудот во меѓународни рамки. Даночната инциденца често се поистоветува со ефектот на „даночниот клин“, односно ефектот на даночното премостување (tax wedge). Анализата на даночната инциденца на некои побитни земји од групата на ОЕЦД укажува дека Германија и Обединетото Кралство имаат силни изразени дистрибутивни ефекти на даночна инциденца, како на пазарот на труд, така и на пазарот на капитал. Во САД и Словенија тие ефекти се умерено нагласени, во Македонија се незначителни, додека во Хрватска ефектот од даночното премостување има негативна вредност.

23) Види: табела 2 од прилогот на трудот.

Користена литература

- [1]. OECD (2007). “*Fundamental corporate tax reform*”. A Tax Policy Studies, OECD
- [2]. OECD (2007). “*Fundamental reform of corporate income tax*”. A Tax Policy Studies, OECD
- [3]. OECD (2006). “*Reforming personal income tax*”. A Tax Policy Studies, OECD
- [4]. OECD (2007). “*Taxing Wages 2005-2006 - Special feature: Tax reforms and tax burdens*”. A Tax Policy Studies, OECD
- [5]. OECD (2007). “*Work incentives in Germany*”. A Tax Policy Studies, OECD
- [6]. OECD (2007). “*Work incentives in United Kingdom*”, A Tax Policy Studies, OECD
- [7]. OECD (2007). “*Work incentives in United States*”, A Tax Policy Studies, OECD
- [8]. OECD (2000). “*Alternative tax burden measures*”, A Tax Policy Studies, OECD
- [9]. OECD (2007). “*Taxing Wages 2006-2007 - Special feature: Tax reforms and tax burdens*”, A Tax Policy Studies, OECD
- [10]. <http://dx.doi.org/10.1787/187510126687>
- [11]. Leibfritz W., Thornton J., Bibbie A. (1997). “*Taxation and economic performance*”. An OECD Tax Policy Study, Paris, OECD
- [12]. McKee M.J., Visser J.J.C., Saunders P.G. (2002). “*Marginal tax rates on the use of labour and capital in OECD countries*”. An OECD Tax Policy Study, OECD
- [13]. Salanie B. (2000). “*The economics of taxation*”. The MIT Press Cambridge, Massachusetts
- [14]. Simovic H. (2009). “*Effective Corporate Tax burden in Croatia*”. Sveuciliste u Zagrebu
- [15]. The Institute of Fiscal Studies
- [16]. Груевски И. (2014). “*Даночните стимулации како инструмент на фискалната политика*”. Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев”, Штип
- [17]. Overesher M. (2005). “*The effective tax burden of companies in Europe*”. CESifo DICE Report 4/2005

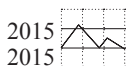
ПРИЛОГ

Табела 1. Коефициентот на даночното премостување²⁴ кај разните категории плати на индивидуален работник во периодот 2000-2006, во проценти

Table 1. The ratio of tax bridging at the various categories of individual worker salaries in the period from 2000-2006, in %

	Прос. плата (ПП)		33-67% од ПП		67-100% од ПП		100-150% од ПП		150-200% од ПП	
	Фактичка промена	Фискално приспособување	Фактичка промена	Фискално приспособување	Фактичка промена	Фискално приспособување	Фактичка промена	Фискално приспособување	Фактичка промена	Фискално приспособување
Австралија	-2.2	+5.0	+0.1	+4.6	-1.4	+4.5	-3.3	+4.6	-3.6	+3.4
Австрија	+0.9	+2.1	-0.3	+2.4	+0.8	+2.0	+1.0	+1.0	+0.2	-1.5
Белгија	-1.6	+2.1	-3.3	+5.1	-1.6	+2.3	-1.5	+1.9	-1.9	+1.6
Канада	-1.3	+0.7	-1.1	+1.0	-1.0	+1.3	-1.6	+0.4	-2.3	+0.9
Чешка	-0.1	+1.6	-1.7	+1.3	-0.6	+1.5	+0.3	+1.6	+1.3	+2.0
Данска	-3.1	+2.3	-1.5	+1.0	-2.9	+1.4	-2.6	+2.3	-2.0	+1.7
Финска	-3.7	+2.4	-4.3	+2.4	-3.6	+2.6	-3.4	+2.5	-3.5	+2.1
Франција	+0.6	+0.6	-6.5	+3.6	+0.0	+0.8	+1.0	+0.7	+1.5	+0.9
Германија	-0.8	+1.1	+0.3	+1.9	-0.6	+1.5	-1.4	+0.4	-2.0	-0.2
Грција	+3.4	+5.4	+0.0	+2.0	+2.0	+4.4	+3.3	+5.0	+3.9	+5.2
Унгарија	-2.7	+4.9	-9.2	+4.5	-5.3	+6.1	-2.8	+1.9	-2.3	-0.5
Исланд	+3.4	+11.6	+6.9	+10.0	+4.1	+7.2	+2.7	+10.7	-4.3	+3.4
Ирска	-5.9	+7.1	-4.3	+7.0	-4.3	+7.3	-6.3	+5.4	-5.3	+2.6
Италија	-0.9	+1.5	-1.9	+1.9	-0.7	+1.4	-1.1	+1.2	-0.3	+1.4
Јапонија	+4.0	-0.0	+4.0	-0.0	+4.0	-0.0	+3.9	-0.1	+2.9	-0.0
Кореја	+1.8	+4.2	+1.0	+1.0	+1.3	+2.8	+2.4	+5.1	+0.2	+4.5

24) Според методологијата на ОЕЦД, овој коефициент се изразува во процентни поени кај сите различни категории на бруто-плата (доход) по индивидуален работник, и тоа: за категоријата просечна плата, за категоријата 33-67% од просечната плата, за категоријата 67-100% од просечна плата, за категоријата 100-150% од просечна плата и за категоријата 150-200% од просечната плата.

Луксембург	-2.0	+3.4	-1.8	+2.4	-2.2	+3.0	-2.4	+2.9	-3.1	+1.3
Мексико	+2.4	+5.4	+4.1	+4.0	+3.5	+6.2	+3.0	+5.6	+2.4	+5.3
Холандија	+4.7	+3.5	-2.8	+2.9	-0.4	-0.9	+2.2	+1.6	+1.0	+2.2
Нов Зеланд	+1.7	+1.7	+0.5	+0.5	+0.6	+0.6	+2.2	+2.2	+2.5	+2.5
Норвешка	-1.1	+4.1	-1.2	+2.3	-0.6	+3.4	-1.6	+3.3	-2.2	+2.4
Полска	+0.6	+0.5	+0.5	+0.9	+0.6	+0.6	+0.6	+0.4	+1.0	+1.5
Португалија	+0.1	+3.2	-0.7	+2.8	+0.1	+3.6	+0.1	+3.5	+0.7	+3.6
Словачка	-3.2	+2.9	-6.3	+1.7	-3.9	+2.2	-3.5	+2.6	-4.7	+0.2
Шпанија	+0.5	+1.5	+1.0	+2.5	+0.7	+1.7	+0.7	+0.8	+1.6	-1.0
Шведска	-2.4	+2.6	-2.9	+1.0	-2.5	+1.4	-2.0	+2.1	-1.1	+1.9
Швајцарија	-0.6	+0.7	-0.5	+0.5	-0.6	+0.6	-0.6	+0.8	-0.8	+0.8
Турција	+2.3	-8.3	+2.9	-1.4	+2.5	-7.1	+5.0	-6.3	+9.9	-3.2
Велика Британија	+1.5	+0.4	+1.7	+3.1	+1.5	+1.6	+1.7	+1.8	+2.0	+2.2
САД	-0.5	+2.5	-0.5	+1.3	-0.5	+1.3	-0.9	+2.1	-1.6	+1.5
<i>ОЕЦД просек</i>	<i>-0.1</i>	<i>+2.6</i>	<i>-0.9</i>	<i>+2.5</i>	<i>-0.4</i>	<i>+2.2</i>	<i>-0.2</i>	<i>+2.3</i>	<i>-0.3</i>	<i>+1.6</i>

Извор: „Taxing Wages 2006-2007 - Special feature: Tax reforms and tax burdens“, OECD Tax studies, 2007. стр.27.

Табела 2. Законски, маргинални и просечни стапки на земјите од ЕУ во 2005, во проценти

Table 2. Statutory, marginal and average rates of the EU countries in 2005, in %

Земја	Законска даночна стапка	МЕДС (Tax wedge)	ПЕДС
Австрија	25,0	18,9	23,1
Белгија	34,0	20,4	29,7
Кипар	10,0	8,8	9,7
Чешка	26,0	15,6	22,9
Данска	28,0	19,1	25,2
Естонија	24,0	16,8	21,8
Финска	26,0	21,7	24,6
Франција	34,9	34,7	34,8
Германија	39,4	30,0	36,0
Грција	32,0	19,0	28,0
Унгарија	17,7	18,6	17,9

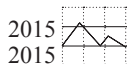
Ирска	12,5	14,4	14,7
Италија	37,3	22,7	32,0
Латвија	15,0	12,7	14,4
Литванија	15,0	6,9	12,8
Луксембург	30,4	18,3	26,7
Малта	35,0	28,8	32,8
Полска	19,0	11,9	17,0
Португалија	27,5	18,4	24,7
Словачка	19,0	10,7	16,7
Словенија	25,0	13,2	21,6
Шпанија	39,9	29,2	36,1
Шведска	28,0	19,1	24,8
Холандија	31,5	22,2	28,5
Велика Британија	30,0	26,7	28,9
Хрватска	20,0	-9,5	13,8
Р. Македонија*** 2006	15,0	8,2	13,5

Извор: ZEW; Simovic Hrvoje: „Effective Corporate Tax burden in Croatia“, Sveuciliste u Zagrebu, 2009, за Хрватска и сопствени пресметки за РМ.

Табела 3. Динамика на бројот на даночните прагови и даночните стапки на земјите од ОЕЦД во периодот 1986-1990

Table 3. Dynamics of the number of tax thresholds and tax rates of countries in OECD in the period from 1986-1990

	Број на категории доходи (brackets)		Највисока стапка во % (toprate)		Најниска стапка во % (first rate)	
	1986	1990	1986	1990	1986	1990
Австралија	5*	4*	57	47	24	21
Австрија	10	5	62	50	21	10
Белгија	12*	7*	72	55	24	25
Данска	3	3	45	40	20	22
Финска	11	6*	51	43	6	9
Франција	12*	12*	65	57	5	5
Германија^b	-	-	56	53	22	19

Ирска	3	3	58	53	35	30
Италија	9	7	62	50	12	10
Јапонија	15	5	70	50	10,5	10
Холандија	9	3	72	60	16	13
Нов Зеланд	6	2	57	33	17,5	24
Норвешка	8*	2*	40	20	3	10
Шпанија	34	16	66	56	8	25
Шведска^c	10*	1*	50	20	4	20
Швајцарија	6	6*	13	13	1	1
Велика Британија	6	2	60	40	29	25
САД	14	2	50	28	11	15

Оние категории кои имаат нулта стапка се исклучени и се обележани со ().

^b Бројот на категории (brackets) се исклучени, затоа што даночните шеми се базираат врз формула и не се изразуваат преку нив.

^c Се однесува за 1991 година.

Извор: ОЕЦД 1993 година.